

Дејан Илић

УДК 796.322:37.01(043.2)

ВРЕДНОВАЊЕ ОБРАЗОВАЊА И ОБРАЗОВНЕ ПОТРЕБЕ РУКОМЕТАША

(извод из докторске дисертације)

Сажетак

Образовне потребе рукометаша дефинисане су као однос који се изражава разликом између знања, умења и навика које човек поседује и знања, умења и навика које су му потребне за обављање разноврсних улога у бројним областима живота. Истраживањем су сагледавани аспекти образовних потреба: водећа оријентација према образовању, главна образовна потреба, разлика између количине поседованих и жељених знања и образовне потребе с обзиром на област, начин, место и временско трајање образовне активности. Истраживање је спроведено на узорку од 300 испитаника – активних рукометаша Србије, током 2008. и 2009. са два истраживачка инструмента – Упитником и Олпорт-Вернон-Линдизијевом „Скалом вредности“. Водећа оријентација према образовању статистички значајно варира с обзиром на израженост теоријске и политичке вредносне оријентације. Спортисти са израженом економском вредносном оријентацијом би се у образовну активност укључили ради бољег обављања посла, напредовања у њему. Рукометаши који припадају естетском вредносном типу, као разлог отпочињања образовања и укључивања у образовну активност, наводе „уживање“ у самом процесу учења. Рукометаши, који припадају друштвеном вредносном типу, склони су да као скромна процењују своја културно-естетска знања, знања теоријске и практичне природе, знања о друштвено-економско-политичким збивањима, затим знања везана за домаћинство, родитељство, хоби активности, начин организовања и провођења слободног времена и знања повезана са послом. Рукометаши који припадају религијском вредносном типу, сматрају да мало знања поседују из области шире професионалне културе, затим о друштвено-економско-политичким збивањима. Рукометаши, дакле, позитивно вреднују образовање и поседују образовне потребе и жељу да своје образовање учине „вишим“ и квалитетнијим, с чим, у културно образовном раду са њима стручњаци, треба да „рачунају“.

Кључне речи: /рукомет, образовање, вредност, образовне потребе/

1. УВОД

Сам наслов рада своди се на разматрање и истраживање три комплекснија проблема, врло значајна за педагогију спорта, али и сваки појединачни спорт и спортисте у њему: вредносних оријентација спортиста, образовних потреба спортиста и „повезаности“ вредносних оријентација и образовних потреба спортиста. Сваки, од наведених, проблема „отвара“ и неисцрпно поље и теоријско – хипотетичких конструката, промишљања и трагања за одговорима на питања, најнепосредније везаних за практичан рад у спорту.

Саме вредности и вредносне оријентације појединаца и друштва су поприлично рада и честа инспирација и тема, и теоријских и емпиријских, истраживачких радова из области које припадају најразноврснијим научним дисциплинама, и то нарочито током друге половине XX века. Не ретко, оне чине и сам подстицај за покретање тзв. – интердисциплинарних и посебно – мултидисциплинарних теоријско-емпиријских истраживања. Током разматрања теоријских приступа и емпиријских провера тих, превасходно стручних и научних истраживачких радова ствара се, чини се оправдан, утисак да су њима, у већој мери, и по правилу, обухваћени млади спортисти, а да су одрасли спортисти често „остајали“ на периферији оваквих проучавања.

Међу истраживачким темама из домена педагогије спорта и андрагогије спорта, мало је оних посвећених вредностима и вредносним оријентацијама, док се много чешће може да запази олако, а најчешће делује и врло логично, указивање на вредности, вредносне оријентације и систем вредности појединаца и друштва, као на узроке низа компонената битних, а можда и пресудних, за образовање спортиста.

И управо зато, као и људске вредности, и све потребе људи су чест „предмет“ проучавања бројних научних дисциплина. На пример, педагогија и андрагогија спорта су, познато је, дуги низ година, приликом разматрања спортских потреба, „позајмљивале“ досегнута стручна и научна сазнања о потребама аутора из других научних области.

Стога, ако се пажљиво, и детаљније, анализира данас доступна и „релевантна“ литература из области савременог спорта, домаћа и страна, чини се неисцрпним, али и незаобилазним, низ битних појмова у чије се одређење и разјашњење „уграђују“ и образовне потребе спортиста, попут, на пример: концепција доживотног образовања, васпитно-образовна (спортска) група, групна привлачност, образовни циклус, партиципација, вредновање, самообразовање, планирање образовања спортиста, принципи васпитно-образовног рада у спорту, циљ васпитања и образовања у спорту, педагошке оријентације и селекције у спорту, у последње време све „израженијем“ интересовању теоретичара спорта за стручнијим сагледавањем улоге и значајног доприноса образовања спортиста у целокупном „квалитету“ живота и успеха спортиста, знатно „педагошкијем“ и квалитетнијем коришћењу њиховог слободног времена...

Са становишта науке – теорије у рукомету и непосредне наставне праксе са будућима педагозима у спорту, па и у рукомету, чини нам се, да је битније проучавање карактеристика интегралне личности садашњих и будућих рукометаца, њихових сазнајних – конативних, когнитивних, моралних, карактерних, естетских, физичких и сл. својстава, него „сушто“ проверавање „тактике и технике“ на балканским,

европским и светским првенствима у рукомету, са врхунским и професионалним рукометашима, где су резултати много „далеко“ од играча, тренера и тренирања.

Целокупан труд у овом теоријско-емпиријском раду неће да бити „уложен“ само у изналажење одређених сличности и разлика између потреба и вредности активних рукометаша, већ и на „сагледавање“ њихових међусобних веза, односно колико тога од потреба је уткано у вредности, као и шта то вредности доносе образовним потребама, те да ли и како и вредносне оријентације и потребе „активирајуће“ делују на образовно понашање активних рукометаша.

Зато овај стручно-научни рад (поготову његов други – емпиријски део) је преваходно усмерен на индивидуу, спортисту у савременом спорту – активног рукометаша. Међутим, ваља одмах да се нагласи да је не мање значајно и теоријско истраживање вредносних опредељења самог друштва према образовању спортиста у целини, затим могућностима које одређено друштво пружа самим спортистима у погледу најадекватнијег задовољавања њихових потреба, посебно образовних потреба, као и какав „удео“ у неком временском „интервалу“ имају задовољене образовне потребе (путем својих носилаца – појединаца) у мењању вредносних судова друштва према образовању спортиста уз бављење спортом. Вероватно доста тога заједничког „постоји“ између потреба појединаца – спортиста у савременим спортовима и друштвено признатог, у моралу прихваћеног, система вредности.

Приликом теоријско-емпиријског проучавања вредносних оријентација и образовних потреба у оквиру педагогије и андрагогије (спорта), као и теорије спорта, ваљало би да се „скрене“ пажња да практично нема ни једне педагошке, андрагошке, или спортске, (суб)дисциплине којој не би била драгоцену сазнања о вредносним оријентацијама и образовним потребама спортиста у савременом спорту, повезана са специфичним предметом изучавања сваке од њих, почев од опште педагогије и андрагогије, историје педагошких и андрагошких идеја, преко андрагогије рада и социјалне андрагогије, до педолошке и андрагогије слободног времена, а и врло значајне – педагогије и андрагогије спорта (Д. Савићевић, 1991).

2. ТЕОРИЈСКИ ОКВИР РАДА

Данас веома „знан“ термин – „вредност“ затичемо често и у многим и разнородним научним дисциплинама, а чак и знатно чешће сусрећемо га у нашој свакодневној комуникацији и расправама о различитим темама и проблемима.

Према становишту, које потиче од Сократа и Платона, вредност је мерило постојећег: што је нешто трајније у истости (идентитету), утолико је и вредније, а највредније је оно што нити настаје, нити се мења, нити икад престаје да постоји; вечна бића су вечне вредности, без обзира да ли их неко процењује, или зна за њих.

Према том становишту, људско „мерило“ вредности, јесте способност да се у објекту процењивања открије мера апсолутне вредности; они које мање вредне ствари процењују као више вредне, и обрнуто, чине то из – незнања.

Према другом становишту, које потиче од Сократовог савременика – софисте Протагоре, нема ни бивства по себи, ни вредности по себи, па је човек „мерило“ свих ствари. Ово становиште неизбежно води етичком и естетичком „релативизму“.

После се појавило схватање које је прокламовало захтев за „превредновањем свих вредности“; при том су вредности добиле значење система историјски насталих и општепризнатих норми индивидуалног и социјалног понашања. Питање – да ли су вредности релативне према историјском времену и социјалном простору, или имају извесно, апсолутно, важење, „довело“ је до оформљивања – „филозофије вредности“, која се још назива – аксиологија, или – тимологија, односно – феноменологија вредности.

Данас се често, али оправдано, тврди да израз – „вредност“ – садржајем потиче од латинске речи „valeo“, што значи крепак, јак, здрав. Многи антички мислиоци (Хераклит, Емпедокле, Аристотел) користили су, међутим, термине „аксиос“ у смислу достојан, вредан, али и „тимо“ – за означавање вредновања, поштовања.

У ова два израза, евидентно је, препознајемо корене речи „аксиологија“ којом се назива „општа теорија“ вредности и вредновања у оквиру саме филозофије, али и „тимологија“ која се, опет, „своди“ на аксиологију. У нашем језику, реч – „вредност“ има, поред широке употребе, и многобројна и разноврсна друга, сродна значења, попут: врлине, снаге, моћи, радиности, храбрости, добротe, цене, корисности... (А. Тановић, 1972); Н. Качавенда-Радић, 1983).

Одређење садржаја појма вредности, полазећи од уверења, сусреће се код још једног познатог аутора, вероватно једног од највећих социјалних психолога и психолога личности у свету до данас – Американца Гордона Олпорта (G. Allport). За њега, вредност је „једно уверење на основу кога човек највише воли да дела. Тако је уверење једна когнитивна, једна моторна и то, изнад свега, дубоко својствена диспозиција интегралне личности“ (Г. Олпорт, 1969).

Трагање за садржајем и обимима термина и одређењима појмова у литератури усмерена су, у овом делу рада, ка разјашњавању и образлагању појма „вредносна оријентација“. У овом случају, не можемо да се „похвалимо“ бројношћу дефиниција, као ни богатством разматрања садржаја овог појма, што смо могли да учинимо расправљајући, у претходном тексту, о вредностима појединца и друштва.

Ипак, као прво одредиће се шта то чини садржај другог појма наведене синтагме. Реч – оријентација је француског порекла (orientation), и значи: „1) одређивање свога положаја, или правца према некој тачки, сналажење у неком путу, на непознатом терену и 2) усмеравање намераване делатности, опредељивање за нешто и утврђивање начина рада и држања“ (Р. Алексић, 1978).

За потребе овог стручног – теоријско-емпиријског рада, и овом приликом, сматра се оправданим и, изгледа, сасвим довољним, то што је скоро у потпуности „прихваћено“ одређење људских потреба које даје, а у претходном тексту доста помињани, Д. Савићевић: „... потребе одређујемо као динамичко-активистичке процесе објективно-субјективног одражавања стварности и покретачку снагу развоја друштва и појединаца“ (Д. Савићевић, 1989).

Много је теоријских и емпиријских покушаја класификација самих потреба људи, но покушаја њиховог (прецизнијег, појмовног, садржајног, или неког другог семантичког) дефинисања. Имајући на уму, такође, и наведене дефиниције других релевантних аутора и предмет овог рада – образовне потребе схватамо као однос (који се најчешће изражава разликом) између знања, умења и навика које човек (или

друштвене групе) поседује и оних знања, умења и навика који су му потребни за успешно обављање разноврсних улога у бројним областима живота. (Готово да не постоји појединац код кога не постоји одређени, већи или мањи, „јаз“ између знања која већ поседује и знања која су му стварно потребна, или би истински желео да их поседује.).

Од досадашњих теоријско-емпиријских истраживања, у овом поглављу рада, вредни су помена два рада који на одређен начин наговештавају интересовања за проблематику вредносних оријентација, образовних потреба и образовања спортиста – активних рукометаша. Један рад се односио на објективнију и поузданију, а правремену, идентификацију даровитих ученика у основној школи за спорт – рукомет, кроз и путем наставе школског физичког васпитања (Илић, Д., 2009) и могућности да се тако одабрани ученици задрже и кроз образовање напредују у спорту до највиших могућих граница. У томе би им школа – васпитањем и образовањем, сви наставници и стручни сарадници у школи, а посебно наставници наставног предмета – физичко васпитање, требало и морали највише да „помогну“. За њихове спортске потребе мора да буде довољно заинтересована и разумно да се односи и шира друштвена заједница, органи рукометног савеза, министарства спорта и образовања и сл. Једино на тај начин и тим путем резултати у рукометном спорту тешко могу да изостану.

Други рад (Илић, Д., 2008), конкретније и ближе се бави основним проблемом овог рада – врстама и нивоима образовања активних рукометаша у Републици Србији, као основом за предлог плана, програма и мера „деловања“.

На крају, оправдано је закључити да теоријска разматрања и емпиријски истраживачки напори бројних аутора, који су усмерени на вредносне оријентације и образовне потребе појединаца, творе читаво богатство занимљивих идеја и очекивања са којима ћемо и ми да „кренемо“ у наше емпиријско истраживање наведених проблема код активних рукометаша, свакако уз „немогућност“ да се сви истраже и да се да допринос њиховој емпиријској провери, али уз покушај да се дође до одговора на постављено питање и проблем – односа активних рукометаша према образовању, који, у педагогијама спорта, теоријама спорта и методикама спорта мора да буде решаван и решен.

3. ПРЕДМЕТ, ЦИЉ И ЗАДАЦИ ИСТРАЖИВАЊА

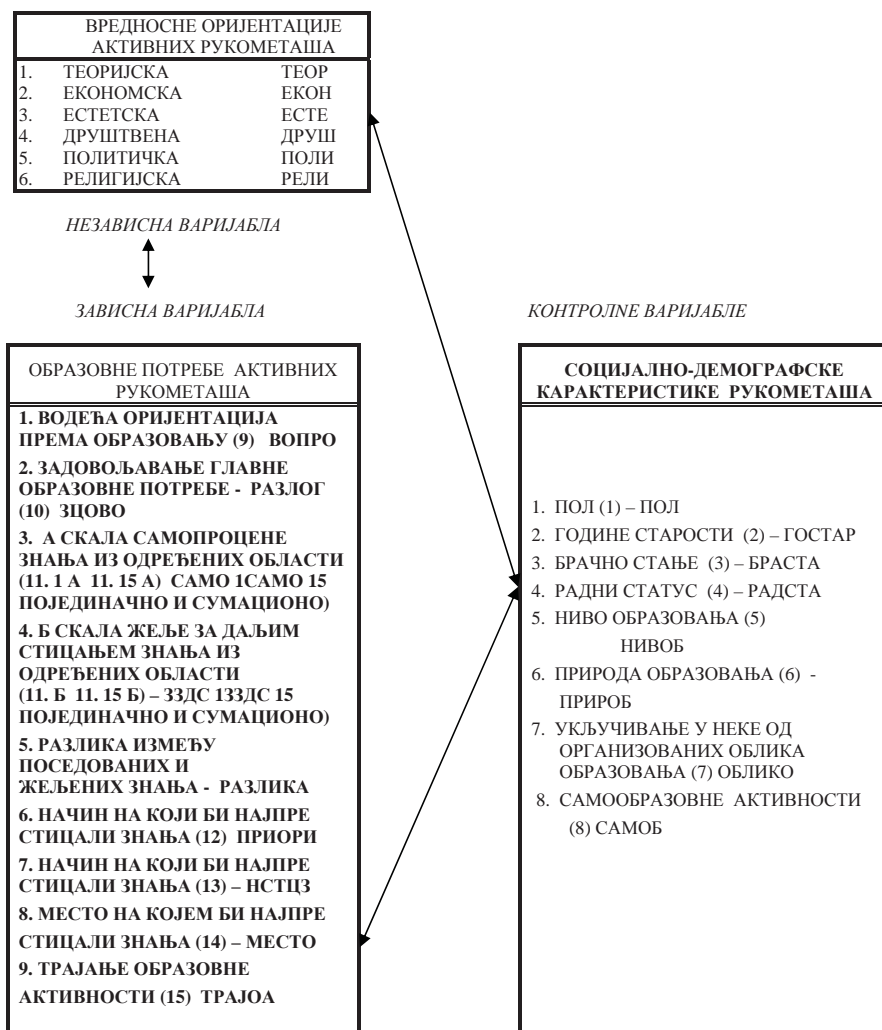
Предмет овог, у суштини, теоријско-емпиријског истраживања (које је у основи експлоративног карактера) је стварни ниво и вредновање образовања (посредством вредносних оријентација) од стране активних рукометаша код нас и стање њихових образовних потреба, с једне, као и постојање жеље, намере за даљим – додатним (до)образовањем на одређеном месту, путем одређених облика и начина и у одређеном, за њих погодном и расположивом – времену.

Превасходни *циљ* теоријско-емпиријског истраживања потенцијалног образовног „понашања“ активних рукометаша, је, дакле, да се емпиријски истражи претпостављена повезаност између изражености шест вредносних оријентација (теоријске, економске, естетске, друштвене, политичке и религијске вредносне

оријентације) и образовних потреба испитаника – рукометаша у Републици Србији данас.

Такође, да се „утврде“ непосредне импликације таквих налаза на њихово очекивано образовно понашање према садржајима који би им били, на основу тих емпиријских налаза, планирани, програмирани, понуђени и реализовани, јер образовни циклус“ овако постављен има шансе и да код њих успе.

Схема 1 Варијабле истраживања

Имајући, и залажући се за, овакво поимање вредносних оријентација и образовних потреба активних рукометаша, па онда и свих спортиста на уму, и доводећи га у нужну и непосредну везу са управо исказаним циљем нашег емпиријског истраживања, очекивано је да он „постави“ одређене конкретније

истраживачке задатке које треба нужно превентивно решити, као би се и основни проблем емпиријског истраживања што коректније „испунио“.

У хипотетички оквир овог емпиријског истраживања, више пута навођених вредносних оријентација и образовних потреба, уврштено је, овако наоко „изоловано“ од формулисаних хипотеза и поприлично уопштено, с обзиром да се ради о контролном карактеру варијабли, и односе између социјално-демографских обележја испитаника – рукометаша који су „скенирани“ и изражености вредносних оријентација, као и многобројне и разноврсне односе и међузависности ових обележја и посматраних аспеката образовних потреба активних рукометаша.

У овим случајевима претпоставља се (наравно хипотетички) постојање одређене повезаности између (сада) већ извесних тзв. социјално-демографских карактеристика активних рукометаша и наших зависних и независних варијабли, а за које смо се овде одлучили (Односи варијабли – Схема 1).

Очекујемо да ово емпиријско истраживање, бар „укаже“ која су то битна, од истраживаних, социјално-демографских обележја активних рукометаша, с обзиром на израженост вредносних оријентација и њихове реалне образовне потребе. Јер, повезаност социјално-демографских карактеристика обухваћених испитаника са неким њиховим обележјима увек „показује“ истраживачима доста тога о субјектима истраживања, али и о појавама које се истражују.

4. МЕТОДЕ ИСТРАЖИВАЊА

Методе које су предвиђене и које се најчешће се користе у емпиријским истраживањима, какво је и ово, у својој крајњој инстанци представља педагошко истраживање, у чијој основи је примењена дескриптивна метода.

Технике примењене приликом истраживања су: анкетирање, тестирање и процењивање и просуђивање.

Од тзв. истраживачких инструмената у истраживању је искоришћен опширнији - Упитник за истраживање социјално-демографских карактеристика и - Упитник за утврђивање образовних потреба активних рукометаша сачињен и метријски вреднован у Институту за педагогију и андрагогију Филозофског факултета у Београду, који је донекле адаптиран за ово истраживање на рукометашима и модификована верзија Олпорт-Вернон-Линдзијеве „Студије вредности“ (АВЛ-скале).

Истраживачки инструмент Упитник, на коме је базирана већина резултата који су значајни како би одговорили на постављени проблем, конципиран је тако што се првих осам питања у Упитнику односи на социјално-демографске карактеристике испитаника – активних рукометаша.

Испитаници – активни рукометаша су „замољени“, да уз поједине карактеристике, које су „повезане“ са рукометом „одговоре“, увек простим – заокруживањем једне „бројке“ на скали од 1 до 7 на два питања: Колико је тога сада? и – Колико би тога требало да буде?

АВЛ-скала састоји се из два дела. У првом – који има 30 ставки, довођене су у везу по две вредносне оријентације, а у другом, сачињеном од 15 ставки, довођене

су у везу по четири вредносне оријентације. Рукометаши, након сваке од тврдњи, рангирани су све „понуђене“ могућности (којих има укупно 120, по 20 за сваку од шест вредносних оријентација), означавајући, на тај начин, најмањим бројем – најприхватљивију.

Скорови испитаника – рукометаша „на свакој „страни“ истраживачког инструмента – АВЛ-скеале су, потом, сабрани, а крајњи зборови су се „преносили“ на посебан лист за одговоре. Затим су сабрани крајњи зборови са сваке стране листа за одговоре, за сваку од шест вредносних оријентација рукометаша, и добио се резултат.

Пошто су, на крају обраде истраживачког инструмента – АВЛ-скеале, примењене извесне једноставне „корекције“ ових шест коначних, условно речено – сирових скорова, а потом су унети на „профил“ тзв. виртуелне личности, тако да субјект, који је попуњавао истраживачки инструмент – активни рукометаш, може истовремено да „види“ значајност свог (образовног) положаја на свим „вредностима“ и одређену пројекцију свог образовног положаја у, ближој и даљој, будућности.

Превасходни циљ сваког теоријско-емпиријског истраживања, је да се на одређен и објективан начин, што је могуће више, научно дође до што поузданих уопштавања о појавама, процесима, активностима, мерама и сл.

Популацију у овом истраживању, сачињавају сви активни рукометаши и рукометашице Србије, углавном сениорског узраста. Односно, популацију чине сви активни рукометаши супер лиге и обе рукометне репрезентације (мушке и женске) које се у Србији такмиче данас.

Рукометаша у овим такмичењима има око 900, тако да узорак представља око 30% популације, тј. 300 испитаника.

Узорак је, у основи, пригодан (и, донекле, намеран), јер су емпиријским истраживањем обухваћени рукометаши и рукометашице рукометне супер лиге и репрезентација, тј. они рукометаши и рукометашице који се најактивније баве рукометом у Србији у време настанка овог рада.

Прелиминарно емпиријско истраживање је обављено у Београду на групи од 70 испитаника – активних рукометаша – у првом тромесечју 2008. Финално емпиријско истраживање је обављено на нешто више од 300 активних рукометаша и рукометашица супер лиге и репрезентација у неколико рукометних центара у Републици Србији – у другој половини 2008. и првој половини 2009. год.

5. РЕЗУЛТАТИ И ДИСКУСИЈА

Сагледавање резултата који се „односе“ првенствено на вредносне оријентације активних рукометаша, затим на оне који се односе на образовне потребе, да би дошли до резултата који омогућавају разматрање повезаности вредносних оријентација и образовних потреба, омогућује даље промишљање основног проблема нашег истраживања и рада у целини – да ли активни рукометаша и колико цене образовање, односно признају ли образовању одређену вредност и колико је то „признање“, као и да ли постоје, колике су, и да ли су спремни, на ком месту и колико дуго да „задовољавају“ своје образовне потребе.

- Вредносне оријентације активних рукометаша
- Образовне потребе рукометаша
- Вредносне оријентације и образовне потребе рукометаша
- Вредносне оријентације и образовне потребе рукометаша као показатељи жеље за даљим стицањем знања.

Преглед редоследа вредносних оријентација, с обзиром на ранг преферирања, за узорак у целини, „сачињен“ на основу аритметичких средина (Табела 1 и Графикон 1), „показује“ да је теоријска вредносна оријентација највише прихваћена од испитаника – активних рукометаша, што није било очекивано.

Затим следи економска, те друштвена, политичка и естетска вредносна оријентација, док је последње место припало религијској вредносној оријентацији.

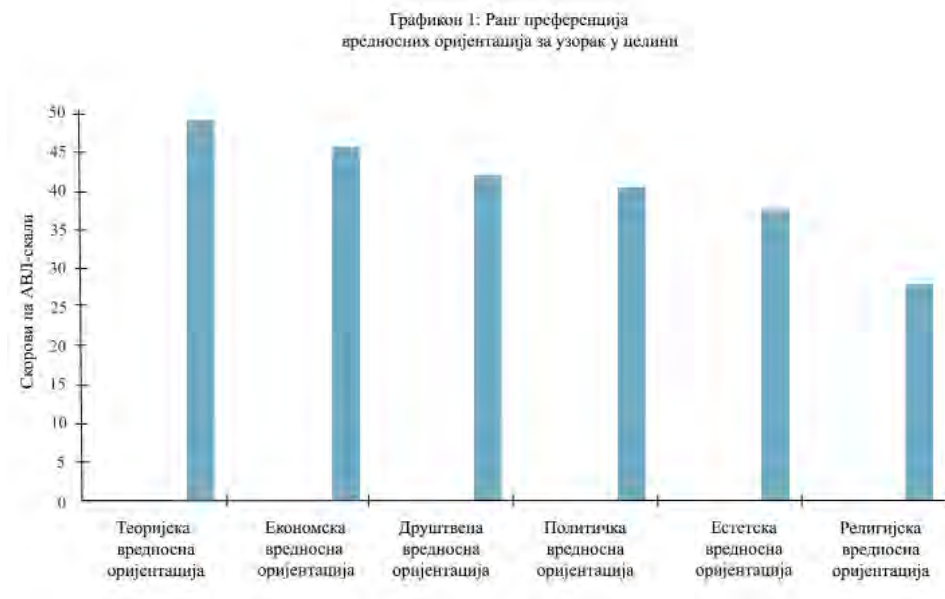
С обзиром да тзв. аритметичка средина (просечна вредност на коју много утичу „екстремни“ резултати), као чест показатељ који се у статистици користи да најгрубље „одслика стање“, припада познатим показатељима „централне тенденције“ података, она пак дочарава „слику“ општег, просечног стања појаве, или ситуације.

Чини нам се, због тога, ипак важним да поменемо да када се посматрају фреквенције (учесталост), односно број испитаника – активних рукометаша, да је највише оних рукометаша код којих је „изражена“ економска вредносна оријентација, затим „долазе“ рукометаша са израженом политичком, па друштвеном, а тек онда са теоријском и, на крају, естетском и религијском вредносном оријентацијом.

Табела 1 Ранг преференција вредносних оријентација активних рукометаша

Ранг	Вредносна оријентација	Аритметичка средина	Стандардна девијација
1.	Теоријска	48.59	6.51
2.	Економска	45.37	7.28
3.	Друштвена	42.48	7.25
4.	Политичка	38.59	6.21
5.	Естетска	37.33	7.94
6.	Религијска	27.51	7.87

Графикон 1 Ранг преференција вредносних оријентација за узорак у целини

Посматрајући Графикон 1, може се „јасно“ сагледати у ком су се проценту активни рукометаши одређивали за понуђене категорије одговора у оквиру сваког од шест начина посматрања образовних потреба код њих присутних.

Резиме у овом делу приказаних емпиријских резултата истраживања гласио би: на првом месту, према рангу преференција, је теоријска вредносна оријентација, а потом следе економска, друштвена, политичка, естетска и религијска.

Такође, у поређењу са другим – блиским, а у овом тренутку, доступним, емпиријским истраживањима вредносних оријентација одраслих особа (у којима је, такође, коришћена АВЛ-скала) могло би се поуздано констативати – колико сличности међу истраживањима, толико, и ништа мање, и разлика.

Однос између социјално-демографских карактеристика и различитих аспеката образовних потреба рукометаша могуће је сагледати на сличан, али не и идентичан начин, као што је то учињено приликом разматрања „односа“ ових обележја код испитиваних спортиста и изражености вредносних оријентација. Као што се може „примети“ у Табели 1, обухваћени су сви истраживачки аспекти образовних потреба, изузев самопроцене о количини поседованих знања из одређених области и изражености жеље за даљим стицањем знања.

То никако не значи да ће „подаци“ о поседованим и жељеним знањима бити изостављени из интерпретације и анализе. Овом приликом извесни закључци о образовним потребама активних рукометаша, с обзиром на садржаје образовања, могу се сачинити на основу образовних подручја за која су рукометаши показали највише интересовања да из њих, даље, „стичу“ знања. Затим, такође је приметно, у Табели 1, да Пирсонов коефицијент корелације није навођен у оквиру свих разматраних односа образовних потреба и вредносних оријентација.

За овакав начин приказивања добијених резултата аутор се определио имајући на уму различита „опредељења“ испитиваних активних рукометаша за „понуђене“ категорије, у оквиру ове четири варијабле, вероватно, „одсликавају“ различите односе према васпитању и образовању у целини, као и различите односе и према свим образовним активностима које су намењене одраслим особама, па и спортистима, као и према конкретним знањима која се у оквиру њих могу да стекну.

На Графикону 2, су приказани подаци које се не могу тако „очигледно видети“ из Табеле 1, а које се, такође, сматрају битним „помена“ у овом контексту разматрања односа унутар истраживаних проблема код активних рукометаша.

Графикон 2 Опредељивање рукометаша за образовне потребе

Посматрајући Графикон 2, може се „јасно“ сагледати у ком су се проценту активни рукометаши опредељивали за понуђене категорије одговора у оквиру сваког од шест начина посматрања образовних потреба код њих присутних.

Већ летимичним погледом и на Табелу 1 може се приметити да су, у оквиру посматраних односа, сами коефицијенти контингенције нешто већи но они који описују, пак, саму повезаност тзв. социјално-демографских карактеристика рукометаша и изражености вредносних оријентација код њих.

6. ЗАКЉУЧАК

Образовне потребе активних рукометаша одређене су (такође) као однос који се најчешће изражава разликом, јазом, између знања, умења и навика које човек – активни спортиста, поседује и оних знања, умења и навика која су му потребна за успешно обављање разноврсних улога у бројним областима живота као што су породичне, друштвене, спортске, струковне, радне...

Образовне потребе интегралне личности спортиста обухватају још и оне људске потребе које нису искључиво и само образовне природе, али „уношењем“ у образовну ситуацију попримају ту (образовну) „природу“, као и све остале новонастале потребе које имају велику улогу у даљем животу након завршетка играчке каријере и које се односе на саму образовну активност, као што су, на пример, да се стекну знања из одређене области образовања, односно да се савладају одређени образовни садржаји, на одређеном квантитативном и квалитативном „нивоу“, у одређеном организационом облику, на одређени начин, на одређеном месту, у одређеном „разумном“ временском трајању, применом одређене савремене образовне технологије и слично.

Основна мисао која била присутна током овог истраживачког рада, изражена у форми питања, гласила би: да ли спортисти сматрају да је образовање уистину вредност, да ли постоји, и ако постоји, онда – каква је и колика је повезаност између вредносних оријентација и образовних потреба спортиста – активних рукометаша?

На ово питање је дат поуздан одговор: повезаност између вредносних оријентација и различитих аспеката образовних потреба активних рукометаша постоји. Везе су бројне и међусобно испреплетане.

Везе нису једносмерне, већ неке од њих полазе из окриља вредносних оријентација према образовним потребама, док другима полазиште чине образовне потребе које и „иду“ ка вредностима. На тај начин, оне се међусобно развијају код рукометаша.

И једне, и друге, су покретачи и усмеривачи образовног понашања, што је и показано обављеним истраживањем.

Свим утврђеним налазима, наша је потребно скренути пажњу, тј могуће је констатовати да је општа хипотеза истраживања – потврђена, док је највећи број посебних хипотеза делимично потврђен.

На основну очекиваних и постављених хипотеза могу се извести закључци добијени на основу истраживања.

Спортисти – рукометаши, махом, признају образовање као статус вредности и цене га. Тако да је безпредметна помисао, а камоли тврдња, да спортисти у

савременом спорту имају негативан став да „не цене“ образовање и да га, стога, „избегавају“, не радо му се враћају, или га, у крајњем случају избегавају тј. игноришу.

Претходно задовољавање образовних потреба спортиста – рукометаша, посматрано преко њиховог нивоа образовања, природе образовања, укључивања у организоване облике образовања и упражњавања самообразовних активности, у највећем броју случајева, статистички је значајно повезано са израженошћу свих, (изузев религијске) вредносних оријентација и вредности интегралне личности.

Водећа оријентација појединаца према образовању статистички значајно варира с обзиром на израженост теоријске и политичке вредносне оријентације.

- Активни спортисти, који припадају теоријском вредносном типу, склонији су да образовање посматрају као саставни део живота.
- Спортистима, који припадају политичком вредносном „типу“, нису познате могућности које образовање пружа, затим они често нису заинтересовани да их користе и склони су да образовање посматрају као „средство“ за досезање неког од њима важних циљева у животу.
- Спортисти, са израженом економском вредносном оријентацијом, статистички значајно би се у највећем броју у образовну активност укључили ради бољег обављања посла којим се, уз спорт, баве и напредовања у њему, као и ради могућности да се, бар извесно време, баве нечим другим од оног свакодневног, уобичајеног, редовног.
- Рукометаша који припадају естетском вредносном „типу“ личности, статистички значајно често као основни разлог отпочињања одређеног образовног подухвата наводе „уживање“ у самом процесу образовања, стицања знања, односно учења – у „учењу ради учења“.

Код самопроцене рукометаша о укупној количини знања коју „поседују“ из различитих образовних области знатна статистичка значајност испољила се у следећим, конкретнијим, случајевима:

- Спортисти – рукометаша, који припадају друштвеном вредносном типу личности, склони су да као скромна процењују своја културно-естетска знања теоријске и практичне природе, знања о друштвено-економско-политичким збивањима у земљи, Европи и свету, затим знања везана за домаћинство, родитељство, хоби активности, о начину организовања и провођења слободног времена и знања, најнепосредније, повезана са послом који, уз изабрани спорт којим се активно и најчешће врло дуго баве, обављају).
- Насупрот томе, активни спортисти – рукометаша, испољавају извесну „сигурност“ у своја знања о одбрани и заштити, као и у она знања везана за обављање вештина за спорт и за рекреацију.
- Активни спортисти – рукометаша, који се испољавају као политички вредносни тип, најчешће процењују да прилично и много знају о домаћинству, родитељству, хоби активностима, организовању и провођењу слободног времена и послу који обављају .
- Коначно, рукометаша, који припадају религијском вредносном типу, сматрају да мало знања поседују из области шире професионалне културе,

затим о друштвено-економско-политичким збивањима и оних знања најдиректније повезаних са послом који обављају.

С обзиром на изражену жељу рукометаша за даљим стицањем знања, даљим образовањем, из одређених образовних области, може се извести да:

- спортисти који имају више изражену економску вредносну оријентацију, желе да још више прошире своју већ широку професионалну културу,
- рукометаша са израженом друштвеном вредносном оријентацијом немају нарочито изражену жељу за даљим стицањем знања „везаних“ за забавно-рекреативне активности и значајније упражњавање вештина и
- рукометаша, који припадају политичком вредносном типу, испољавају знатније одсуство жеље за унапређивањем оних знања која нису привлачна ни друштвеном вредносном типу личности.

Рукометаша у Србији су, без обзира на (не)израженост неких вредносних оријентација, у највећем броју доста заинтересовани за обогаћивање својих културно-естетских знања, односно за задовољавање образовних потреба везаних за ово подручје и овакве садржаје образовања и васпитања.

Статистички значајна повезаност се није појавила ни у једном од шест по-матраних „односа“ између истраживаних вредносних оријентација испитаних рукометаша и њихових образовних потреба, с обзиром на начин стицања нових, или проширивања већ постојећих знања из свих области образовања.

- Рукометаша, са израженом економском вредносном оријентацијом, се значајно и често опредељују за редовну школу или радно место у којима би стицали знања, али у оквиру образовних активности које не трају дуже од пола године;
- За разлику од њих, рукометаша који припадају естетском вредносном типу, поред редовне школе, често наводе и друга различита, а погодна места за (до)образовање од понуђених, попут, на пример, потребе за постојањем одређене врсте „клубова или кампова“, „покретних школа“, образовања „на даљину“, и сл.
- С обзиром на временско трајање образовних активности, активни спортисти, са израженијом религијском вредносном оријентацијом, статистички значајно преферирају дуже временске периоде – од две па навише година.

ЛИТЕРАТУРА

1. **Бачанац, Љ.** (2001). Карактеристике интелектуалних способности спортиста спортских игара (магистарски рад), Београд: ФФК.
2. **Деспотовић, М.** (2000). Игра потреба, Београд: ИПА.
3. **Ђукић, М., Ковач, Ј., Ковач, М.** (1993). Модели такмичарске активности рукометних екипа у фази одбране, Стручни скуп – „Моделовање...“ (саопштење), Нови Сад: ФФК.

4. **Европска комисија** (2005). – Образовање у Европи – Различити системи, заједнички циљеви за 2010, Педагогија, 60, 2, Београд.
5. **Фулгози, К.** (1995). Рукомет – лексикон стручних термина, Београд: Спортски савез.
6. **Фулгози, К.** (1995). Рукомет – општа теорија и методика тренинга, Београд: Спортски савез.
7. **Галић, М.** (1995). Култура и физичка култура, Нови Сад: Светови.
8. **Галић, М.** (1999). Зашто човек учи, Институт за педагошка истраживања, Београд.
9. **Галић, М.** (2005). Педагогија спорта, Београд: Бојс.
10. **Галић, М.** (2008). Спортисти и образовање, Београд: Бојс.
11. **Грандић, Р.** (1997). Теорија физичког васпитања, Нови Сад: СПД Војводине.
12. **Хавелка, Н.** (1975). Истраживање вредности код нас, 34, Београд: Психологија.
13. **Хавелка Н., Лазаревић, Љ.** (1981). Спорт и личност, Београд: Спортска књига.
14. **Хелер, А.** (1998). Вредности и потребе, Београд: Нолит.
15. **Илић, Д.** (2008). Врста и ниво образовања активних рукометаша у Републици Србији, XVI међународни интердисциплинарни симпозијум „Спорт, физичка активност и здравље“, Нови Сад.
16. **Илић, Д.** (2009). Идентификација даровитих ученика у школи за спорт – рукомет кроз наставу физичког васпитања, Зборник радова, Београд: ФСФВ.
17. **Качавенда-Радић, Н.** (1983). Вредносне оријентације одраслих и образовање (ка испитивању односа: вредносне оријентације одраслих – избор садржаја образовања), (7), Београд: Просветни преглед.
18. **Лазаревић, Б.** (2007). Образовањем до рекреације, Друштво за образовање одраслих, Београд, „Публик“, Београд.
19. **Лазаревић, Љ.** (1994). Психолошке основе физичке културе (II издање), ФФК, Београд.
20. **Лескошек, Ј.** (1980). Теорија физичке културе, Београд: Савез за физичку културу Југославије.
21. **Олпорт-Вернон-Линдзи.** (1999). Приручник – Студија вредности, Скала за мерење доминантних интересовања личности (треће издање – шапилографисани материјал), Институт за психологију, Београд: Филозофски факултет.
22. **Олпорт, Г. В.** (1969). Склоп и развој личности,(579), Београд: Култура.
23. **Ољача, М.** (1992). Самообразовање и саморазвој одраслих, Институт за педагогију, Нови Сад: Филозофски факултет.
24. **Пејатовић, А.** (1992). Међузависност вредносних оријентација и образовних потреба одраслих (магистарска теза), Универзитет у Београду, Филозофски факултет, Београд: Одељење за педагогију и андрагогију.

25. **Ракочевић, Љ.** (2005). Утицај психолошких карактеристика на спортску успешност рукометашица (магистарски рад), Београд: ФФК.
26. **Реформа образовања у Републици Србији: први кораци и предстојећи изазови** (2002). Извештај, Београд: Министарство просвете и спорта Републике Србије.
27. **Савићевић, Д.** (1989). Концепција образовних потреба у андрагогији, (71), Завод за уџбенике и наставна средства, Институт за педагошка истраживања, Београд: Катедра за андрагогију Филозофског факултета.
28. **Савићевић, Д.** (1991). Савремена схватања андрагогије(201-205), Институт за педагогију и андрагогију Филозофског факултета у Београду, Београд: Просвета.
29. **Стефановић, Ђ., Јаковљевић, С.** (2004). Технологија спортског тренинга, Београд: Факултет спорта и физичког васпитања.
30. **Тановић, А.** (1972). *Вриједност и вредновање (прилог проучавању аксиологије)*, (7 и 10), Завод за издавање уџбеника, Сарајево.
31. **Шибила, М.** (2004): Рукомет, Љубљана: Факултет за спорт.
32. **Вулета, Д., Милановић, Д.** (2004). Рукомет – знанствена истраживања, Загреб: Кинезиолошки факултет Свеучилишта у Загребу.

THE EVALUATION OF EDUCATION, AND EDUCATIONAL NEEDS OF TEAM HANDBALL PLAYERS

Abstract

Educational needs of a team handball player are defined as the difference between the knowledge, the skills and the habits that he has, that he has, and the knowledge, the skills and the habits that are required in a player so that he can fulfill various roles in various aspect of life. The investigation made an insight into the aspects of educational needs: the loading orientation for education, the main educational need, the diference between the quantity of attained knowledge and the desired knowledge and educational needs with regard to the area, the metod, the place and the duration of educational activity. The empirical research was conducted in mid 2009 on team handball players in Serbia. The sample of 300 subjects was tested by using two resarch instruments – the Questionnaire and the Allport-Vernon-Lindzey value scale. The leading orientation towards education statistically varies considerably depending on the exhibited extent of the theoretical and the political value orientations. The athletes with strong economic value orientation aremotivated to become involved in educational activites by better performance in their workplace, job promotion. The team handball players who fall within the aesthetic value type see the reason for starting a certain educational endeavor and getting involved into an educational activity in “enjoing” the very process of learning – in “learning for learnings sake”. The team handball players within the social value type is the following: they tend to estimate as modest their cultural and aestetic skills that are theoretical and practical in nature, familiarity with social, economic, and political affairs, knowledge that has to do with homemaking, parenting, hobbies, organizing and spending free time and knowledge that hasto do with their jobs. The team handball players who fall within the religious value type consider that they possess a little knowledge of a wider professional culture, of social, economic, and political affeirs. Therefore, team handball players positively evaluate education and possess educational needs and desire to enhance fuher their education and raise its quality.

Keywords: /handball, education, value, educational needs/

